

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію ПЕРЕТЯТКА СЕРГІЯ АНАТОЛІЙОВИЧА

на тему: «Розслідування незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв», представлену на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право»

Обґрунтованість вибору теми дослідження. Дисертацію присвячено комплексному дослідженню теоретичних та організаційно-тактичних проблем розслідування незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв (ст. 263¹ КК України). Дійсно, очевидні та «не втішні» статистичні показники засвідчують, що заходи з протидії кримінальним правопорушенням, передбаченим ст. 263¹ КК України, достатньої ефективності не мають, а стан досудового розслідування потребує вдосконалення. Низька питома вага розслідуваних кримінальних правопорушень обумовлюється їх латентністю, вдосконаленням способів їх учинення, зосередженістю правоохоронних органів на розкритті та розслідуванні інших злочинних діянь.

Як стверджує автор, і ми з ним погоджуємося, що зазначені питання набувають особливої актуальності та спонукають з сучасних позицій на базі чинного кримінального процесуального законодавства дослідити особливості незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв, та сформулювати на основі цього науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на удосконалення методики розслідування кримінальних правопорушень вказаного виду (категорії).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до Плану науково-дослідних робіт кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ, а також п.п. 1, 3, 5, 8, 10, 14, 15, 27 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки (наказ МВС України № 454 від 11.06.2020) та науково-дослідної роботи Львівського державного університету внутрішніх справ теми «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» (номери державної реєстрації

0118U005374 та 0121U113930). Тему дисертації затверджено Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ (протокол від 28.10.2021 № 3).

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що робота є першим в Україні комплексним дослідженням, в якому розроблено наукові засади організації розслідування незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. Сформульовано й обґрунтовано низку нових концептуальних положень, висновків і рекомендацій, зокрема:

уперше: – в межах окремої методики виокремлено найбільш значимі елементи криміналістичної характеристики незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв: даних про предмет, спосіб, обстановку, слідову картину вчинення кримінального правопорушення та особу злочинця; – розкрито зміст слідової картини означених кримінальних правопорушень, охарактеризовано класифікацію таких слідів, як сліди внесення конструктивних змін у вогнепальну зброю, боеприпаси, вибухові речовини та пристрої, сліди рук, взуття, транспортних засобів; предмети і речі, залишені злочинцями на місці події; мікрооб'єкти; електронні відображення; – здійснено типізацію вихідних слідчих ситуацій початкового етапу розслідування зазначених кримінальних правопорушень, на підставі чого класифіковано типові слідчі версії, що підлягають перевірці: про спосіб учинення кримінального правопорушення; про особу злочинця; про наявність спілників; про вчинення інших кримінальних правопорушень, зокрема вчинених шляхом застосування виявлених предметів озброєння;

удосконалено: – підхід до класифікації основних способів вчинення таких кримінальних правопорушень: виготовлення (щодо усіх предметів озброєння, визначених у диспозиції ст. 263¹ КК України); переробка, видалення маркування, зміна маркування (лише щодо вогнепальної зброї); – теоретичне бачення організації процесуальних та непроцесуальних форм взаємодії слідчих та оперативних підрозділів, пріоритетними серед яких, з огляду на специфіку означених кримінальних правопорушень, визначено організацію й виконання слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, слідчо-оперативну групу, спільне планування та проведення тактичних операцій в рамках виявлення усіх обставин протиправної діяльності, пов'язаної з незаконним обігом предметів озброєння, зокрема використання конфіденційного аналізу, моніторингу комп'ютерних мереж та ін.; – класифікацію об'єктів слідчого огляду при розслідуванні досліджуваних кримінальних правопорушень: фрагменти

матеріального середовища (місце затримання особи, місце виявлення предметів озброєння); речові об'єкти (предмет злочинного посягання, транспортний засіб, одяг правопорушника, електронні носії інформації); матеріально фіксовані сліди (сліди-відображення на предметах озброєння, сліди рук, взуття тощо); – пропозиції щодо законодавчого унормування положень стосовно наділення слідчого правом приймати рішення про проведення освідування, що сприятиме оперативності отримання відповідних фактичних даних та збільшить ефективність слідчої (розшукової) дії;

набули подальшого розвитку: – твердження про те, що більшість способів вчинення кримінальних правопорушень цієї категорії, мають етапи підготовки, вчинення та приховування, а вказані дії часто є підготовчими щодо вчинення інших кримінальних правопорушень, пов'язаних з обігом вогнепальної зброї та інших предметів озброєння, окремою ланкою в ланцюгу організованої злочинності; – криміналістичні рекомендації щодо комплексу слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових та інших організаційних заходів на початковому етапі розслідування – організаційно-тактичні особливості слідчого огляду, зокрема огляду зброї та інших предметів озброєння, які обумовлюються місцем учинення кримінального правопорушення та слідчою ситуацією початкового етапу розслідування; – наукова позиція про вибір тактики допиту підозрюваного, свідків залежно від наявних фактичних даних та рівня конфліктності ситуації, а також пропозиції щодо переліку орієнтовних питань, спрямованих на викриття злочинців та з'ясування інших обставин, що підлягають встановленню в кримінальному провадженні; – положення щодо ширшого використання при розслідуванні кримінальних правопорушень цієї категорії можливостей таких видів експертиз: комплексної експертизи зброї та мистецтвознавчої, одорологічної, фоноскопичної та комп'ютерно-технічної; – твердження про доцільність застосування заходів безпеки при пред'явленні для впізнання в спеціально обладнаних приміщеннях, використання можливостей пред'явлення впізнання за ознаками голосу та мовлення; – організаційно-тактичні підходи до проведення обшуку, зокрема оперативність, попередній огляд прилеглої території, забезпечення пропускового режиму та безпеки, застосування тактичних прийомів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки і пропозиції впроваджено й використовуються в:

– *практичній діяльності слідчих підрозділів НП України* – як рекомендації та пропозиції, що спрямовані на підвищення ефективності розслідування кримінальних правопорушень цієї категорії (акт впровадження СВ Шевченківського УП ГУНП у місті Києві від 30.11.2023);

– *освітньому процесі* – під час підготовки навчально-методичних

матеріалів для проведення занять з навчальних дисциплін «Криміналістика», «Кримінальний процес», «Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень» та розробки навчально-методичного забезпечення (лекцій, навчальних посібників, підручників, методичних рекомендацій) (акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 01.11.2023 № 89).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Аналіз анотації, тексту дисертації та змісту публікацій дають змогу зробити висновок про наукову обґрунтованість та достовірність результатів, отриманих у результаті науково-теоретичного пошуку.

Науково-теоретичним підґрунтям дисертації стали науково-теоретичні та науково-практичні розробки вчених і практиків у галузі кримінального права, кримінального процесу та криміналістики. оперативно-розшукової діяльності. Нормативно-правовою основою дослідження є Конституція України, кодекси та закони України, укази Президента України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади.

Емпіричну базу становлять результати вивчення матеріалів 127 кримінальних проваджень, розпочатих за фактом незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв, розглянуті судами в 2018-2023 роках у різних регіонах України; узагальнені дані опитування 205 слідчих та оперативних співробітників Національної поліції, прокурорів (географія опитування – Волинська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Харківська, Хмельницька, Чернівецька області); систематизована статистична звітність про стан злочинності та результати роботи правоохоронних органів за 2018-2023 роки.

Усі наукові положення, висновки та рекомендації достатньою мірою обґрунтовані, підкріплені теоретичними положеннями, нормативно-правовою базою, статистичними та соціологічними даними. Вони відповідають меті та завданням роботи, що забезпечується адекватністю обраних для дослідження методів, зокрема, як вбачається, основним методом є *діалектичний*, використання законів та категорій якого сприяло з'ясуванню сутності кримінальних правопорушень, передбачених ст. 263¹ КК України, та особливостей їх розслідування; з допомогою *методів індукції та дедукції, аналізу та синтезу* визначено архітектуру та зміст дисертації, окреслено властивості та ознаки досліджуваних предметів і явищ; *історико-правовий метод* сприяв дослідженню еволюції наукових поглядів на проблему розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 263¹ КК України; *системно-структурний метод* використано для формування структури криміналістичної характеристики

кримінальних правопорушень, передбачених ст. 263¹ КК України; *догматичний метод* застосовано для тлумачення ключових понять та юридичних категорій; *функціональним методом* визначено функціональну спрямованість слідчого та інших учасників взаємодії при розслідуванні означених кримінальних правопорушень; *типологічний метод* застосовано в процесі типологізації слідчих ситуацій та версій розслідування; *логіко-нормативним методом* сформовано зміни та доповнення до КПК України; *соціологічним методом* з'ясовано позиції з обраної проблематики; *статистичні методи* дозволили узагальнити емпіричні дані.

Характеристика основних положень роботи.

Дисертація складається з анотацій (українською та англійською мовами), списку публікацій, змісту, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (293 найменування на 32 сторінках) та 5 додатків (всього на 19 сторінках). Повний обсяг дисертації становить 238 сторінок, з яких основний текст викладений на 161 сторінці.

Структура дисертації не викликає заперечень, виклад її змісту достатньо логічний та послідовний.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, зазначено використані для цього методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, подано відомості щодо апробації отриманих результатів та їх впровадження у освітній процес та практичну діяльність підрозділів Національної поліції.

У першому розділі проаналізовано стан наукової розробки проблематики та подано криміналістичну характеристику незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. Встановлено науковий генезис питання щодо теоретичної розробки засад складу даного кримінального правопорушення. Обґрунтовується, що наявні оприлюднені та опрацьовані наукові пошуки переважно спрямовувалися на дослідження загальних проблем розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом вогнепальної зброї, вибухових речовин та боєприпасів, або розроблялись методики, які стосувались незаконного носіння, зберігання, придбання, передачі чи збуту, викрадення, привласнення чи вимагання вказаних предметів. Автором підтверджується, що у сучасній доктрині відсутні комплексні дослідження розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 263¹ КК України. Крім того, автором виявлено наукову малодослідженість таких питань, як: елементи сучасної криміналістичної характеристики незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи

зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв; організаційні аспекти початку досудового розслідування у вказаних кримінальних провадженнях; особливості тактики проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій; застосування окремих засобів забезпечення кримінального провадження та ін.

У другому розділі обґрунтовується, що на початковому етапі розслідування обсяг і спрямування слідчих версій безпосередньо залежить від кількості і якості початкової інформації. Висування загальних і окремих версій дозволяє слідчому внести в процес розслідування елемент планування. Найбільший практичний інтерес представляє висування окремих версій про особу злочинця та про спосіб учинення кримінального правопорушення (ст. 263¹ КК України), оскільки такі дані, на думку автора, є найважливішими в інформаційному полі початкового етапу розслідування. Актуальними також є версії, перевірка яких спрямована на виявлення фактів та знарядь вчинення кримінального правопорушення, встановлення причетних до нього осіб, вироблення способів подолання протидії встановленню обставин вчиненого та інше.

Автор наполягає, що початковий етап розслідування кримінальних правопорушень (ст. 263¹ КК України) передбачає необхідність правильного визначення завдань та алгоритму дій з проведення невідкладних слідчих (розшукових) та процесуальних дій для отримання необхідних доказів у кримінальному провадженні. Ключова мета вказаного етапу полягає в отриманні достатніх доказів вчинення кримінального правопорушення, встановлення особи, яка вчинила вказане правопорушення, для повідомлення їй про підозру. В кожному випадку алгоритм відповідних процесуальних дій та оперативно-розшукових заходів повинен визначатися слідчим на основі індивідуального підходу до конкретної слідчої ситуації.

В розділі наводяться окремі типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування досліджуваних кримінальних правопорушень, які схожі між собою за низкою досить поширених характеристик та відрізняються за ступенем інформаційної невизначеності, виокремлено версії, найбільш властиві відповідній слідчій ситуації, визначено алгоритми проведення процесуальних дій.

Враховуючи особливості предмета дослідження, автором виокремлено та охарактеризовано процесуальні та непроцесуальні форми взаємодії у розслідуванні вказаної категорії кримінальних проваджень.

Третій розділ присвячений дослідженню організаційно-тактичних особливостей проведення слідчого огляду, допиту свідків, підозрюваних, призначення та проведення експертизи, а також іншим слідчим (розшуковим) діям.

Автор зауважує, що незважаючи на всю значимість огляду, на практиці слідчі не цілком розуміють необхідність якісного проведення цієї слідчої (розшукової) дії та допускають чимало помилок, які призводять до

невиправданої втрати можливості отримати доказову інформацію в кримінальному провадженні. Про це свідчать дані, що містяться в керівних документах органів досудового розслідування, а також результати досліджень вчених-криміналістів, присвячених вивченню вітчизняного і зарубіжного досвіду. В найбільш загальному вигляді претензії, пов'язані з оглядом місця події, зводяться до неповноти фіксації інформації з досліджуваної обстановки і прорахунків у її використанні.

Слідчі, які розслідують факти незаконного виготовлення, переробки чи ремонту предметів озброєння, повинні не тільки мати відповідну підготовку і високу кваліфікацію в галузі права, а й вміти продуктивно взаємодіяти з особою в процесі проведення слідчих (розшукових) дій, поєднувати в собі вольові якості і здатність орієнтуватися в психологічних особливостях особи, виявляти помірну наполегливість і цілеспрямованість. Важливою є й комунікабельність під час взаємодії слідчого зі співробітниками оперативних підрозділів, адже часто діяльність з розслідування та розкриття досліджуваних кримінальних правопорушень, є комплексною і проводиться під час розслідування інших кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом предметів озброєння.

Автор обґрунтовує, що тактика допиту підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення (ст. 263¹ КК України), складається насамперед залежно від визнання або заперечення особою факту вчинення кримінального правопорушення, тобто конфліктності / безконфліктності ситуації, а також пропонує перелік першочергових фактів, які, у будь-якому разі, під час допиту особу слідчий зобов'язаний з'ясувати.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором.

Основні наукові положення дисертації достатньо повно висвітлено у 12 наукових публікаціях, серед яких 5 – це наукові статті, які опубліковано в наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б», і 7 тез виступів на різноманітних науково-практичних заходах.

Дисертація виконана автором самостійно, усі сформульовані положення та висновки, що виносяться на захист, є результатом особистих досліджень автора, оприлюднених у вищевказаних публікаціях. Крім того, в опублікованих у співавторстві працях частка дисертанта становить 35 %, а ідеї та розробки співавторів у дисертації не використовувались.

Вищевказане дозволяє стверджувати, що представлена для рецензування дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого у достатній мірі опубліковані та мають значення для розвитку вітчизняної науки і практики.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності.

Під час ознайомлення з дисертацією порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації та фабрикації) не виявлено.

В цілому погоджуючись із стратегією та тактикою наукового пошуку, у порядку наукової дискусії вважаю за доцільне виокремити наступні побажання.

Зауваження до змісту дисертації.

1. Ознайомлення із змістом підрозділу 2.2 дозволяє зауважити, що він, здебільшого, носить теоретичний характер, та описує загальновідомі форми взаємодії органів досудового розслідування із оперативними підрозділами. В той же час, автором (в результаті застосування різноманітних методів дослідження) виявлено проблематику, її автор рейтингує та описує в процентному співвідношенні, що свідчить про ґрунтовно проведену дослідницьку роботу. Проте, відсутнє конкретизоване авторське бачення щодо способів покращення вже відомих способів взаємодії або ж пропозиції науково-практичної новизни вирішення проблематики, а, остання, треба погодитися, безпосередньо впливає на успішне вирішення завдань кримінального провадження.

2. Автор вважає (у цьому ж підрозділі), що матеріали ОРД як привід для початку досудового розслідування щодо кримінальних правопорушень, передбачених ст. 263¹ КК України, мають відповідати таким умовам: 1) у них повинні міститися відомості про обставини, що можуть свідчити про вчинення вказаного кримінального правопорушення; 2) матеріали повинні бути легалізовані оперативним підрозділом та передані у встановленому порядку слідчому, прокурору; 3) протоколи ОРЗ та додатки до них мають бути передані в повному обсязі з метою подальшого використання як доказу у кримінальному провадженні. До відома автора, інший законний алгоритм роботи оперативного підрозділу для легалізації оперативно-розшукових матеріалів відсутній; він однаковий по відношенню до попередження або встановлення фактичних даних, які свідчать про злочинну діяльність, відповідальність за яку встановлена КК України. Відтак, виклад матеріалу у даному підрозділі, що стосується оперативно-розшукової діяльності варто було дещо систематизувати та викласти наукові аргументи з можливістю однозначного тлумачення, тоді, можливо було б виділити особливу роль оперативно-розшукової діяльності у боротьбі саме із досліджуваним видом кримінального правопорушення. Тоді б і висновок щодо вирішення даного завдання мав би прикладний (практичний), а не декларативний характер.

Висновки.

Рецензована дисертація має наукову новизну і практичну значущість. Її зміст повністю відображає основні положення дисертації. Дисертація оформлена відповідно до чинних вимог, написана українською мовою. Стиль викладу матеріалу науковий, логічний, виважений та

зрозумілий. Дисертація читається легко, викликає зацікавленість досліджуваною проблематикою.

Дисертація «Розслідування незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв» за актуальністю, змістом та повнотою викладу її результатів у публікаціях, обсягом і якістю оформлення відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними Наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 р. № 759) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44), а її автор – Сергій ПЕРЕТЯТКО, за умови успішного прилюдного захисту, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

професор кафедри

оперативно-розшукової діяльності

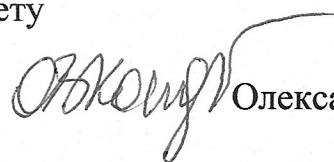
факультету № 2 Інституту з підготовки фахівців

для підрозділів Національної поліції

Львівського державного університету

внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

Олександр КОНДРАТЮК

Підпис доц. О. Кондратюка

засвідчує:

Професор

М.В.Р.В.С.

